

SZAKDOLGOZAT

Fordítási kérdések a japán–magyar nyelvpár viszonylatában

Kaba Ariel

2014.

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Keleti Nyelvek és Kultúrák Intézete

SZAKDOLGOZAT

Fordítási kérdések a japán–magyar nyelvpár viszonylatában

A zárópartikulák korpuszalapú vizsgálata, különös tekintettel a *ne* és *jo* partikulákra

Témavezető: Dr. Varrók Ilona

Tanszékvezető egyetemi docens

Konzulens: Somodi Júlia

Egyetemi tanársegéd

Készítette: Kaba Ariel

Keleti kultúrák és nyelvek alapszak,

Japán szakirány BA (2011/12)

Fordítói specializáció III. évf.

Budapest, 2014.

Köszönetnyilvánítás

Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy köszönetet mondjak azon személyeknek, akik végig támogattak, és segítettek a munkámat. Elsőként konzulensem, Somodi Júlia tanárnőt emelném ki, hiszen attól a pillanattól fogva, hogy felkértem a *Feladatra*, ellátott hasznos tanácsokkal, szakirodalommal és nem utolsósorban a témára is a tanárnő irányította a figyelmem. Folyamatosan segítette munkámat; igazán hálás vagyok érte. Neki ajánlanám a tanulmányt.

Témavezetőmnek, Varrók Ilona tanárnőnek is hálával tartozom, ugyanis bármikor felkereshettem kérdéseimmel, és mindig készségesen segített válaszával. Legalább ilyen mértékben járult hozzá Máté Zoltán tanár úr a dolgozat elkészültéhez, ugyanis a zárópartikulákkal kapcsolatban szinte a létező összes, releváns szakirodalmat rendelkezésemre bocsátotta, hálás vagyok érte. Samu Veronika tanárnő sem kevesebbel támogatta a munkát, mint hogy a fordításelmélet irodalmából oly sok reprezentatív művet ajánlott figyelmembe. Janó István tanár úrnak pedig köszönöm, hogy mindig talált rá módot, hogy segítsen rajtam, bármilyen problémával kerestem is fel. Végül, de nem utolsósorban Vihar Judit tanárnő támogatását szeretném meghálálni, ezt a három évet, ugyanis nagyon sok köszönnivaló halmozódott fel e rövid idő alatt. A dolgozatomhoz is hozzájárult természetesen, még hozzá rendelkezésemre bocsátotta Nacume Szószeki *A Kölyök* c. művének magyar fordítását, amely a tanárnő saját fordítása.

Továbbá meg szeretném köszönni a KGRE 2011/12–2013/14 keleti nyelvek és kultúrák, japán szakirányát lebonyolító valamennyi oktatónak, hogy valamely mértékben hozzájárultak a diplomamunkám elkészültéhez. Itt szeretnék köszönetet mondani az egyetemi könyvtárnak, a Bod Péter könyvtárnak és dolgozóinak, hogy mindig készséggel segítettek egy-egy könyv felkeresése során. Köszönöm barátaimnak is kitartó támogatásukat, bátorításukat.

人はいさ/心も知らず/ふるさとは/花ぞ昔の/香ににほひける (紀貫之) (35 番) 『古今集』 春・42

Hajh, az emberek/szívük s színük mindig/más és más; hazám/virága most is, mint rég/egyformán tán, illatoz.*

Bár sok új emberrel hoz össze a sors, nem feledem azon fontos személyeket, akik kiálltak mellettem régen is, és hozzájárultak ahhoz, hogy most a köszönetem írhasam. Szívből jövő hálámat szeretném kifejezni középiskolai tanárainknak, többek között Fábián Berta, Fűrészné Szakály Mária, Paulikné Pósfai Klára, Varga Pálné tanárnőknek, továbbá Szádvári Szabolcs tanár úrnak, hogy támogattak tanulmányaim során, és hogy mindig bíztak bennem.

A *háttér*et, mint azt a dolgozatban látni fogjuk, megelőzi egy *figura*, jelen esetben az előbb elhangzottak. Nem maradhat ki azonban, hogy megfogalmazzam, milyen sokat jelent számomra a családom támogatása – nekik köszönhetem, hogy végig kitartottam. *Köszönöm*

* *Hito va isza/Kokoro mo sirazu/Furuszato va/Hana zo mukasi no/Ka ni nioikeru*. A vers szerzője Ki no Curajuki (868?–945), a *Kokinsú* ('Régi és új dalok gyűjteménye') 35. költője; a tavasz 42. verse. Saját (nyers) fordítás.

Tartalomjegyzék

1. FEJEZET

Bevezetés.....	7
1.1. Témafelvetés.....	7
1.2. A dolgozat jellegzetessége.....	9
1.3. A dolgozat margójára	10
1.4. Problémafelvetés	11
1.4.1. A hiányzó kategória.....	11
1.4.2. A partikulák sajátága	11
1.4.3. Induktív vagy deduktív?	12
1.4.4. A manga mint kutatási téma	12
1.4.5. Hangsúly a kontextuson	12
1.4.6. Explicitáció, implicitáció és kompenzáció	13
1.4.7. Lábjegyzetek és utalások.....	13
1.5. A dolgozat felépítése	14
1.6. Technikai megjegyzések	15

2. FEJEZET

A japán zárópartikulák.....	16
2.1. Bevezetés	16
2.2. A partikulák története	16
2.2.1. A három nagy nyelvész	18
2.2.1.1. A Yamada-féle partikulafelosztás.....	18
2.2.1.2. A Hashimoto-féle partikulafelosztás.....	18
2.2.1.3. A Tokieda-féle partikulafelosztás	19
2.3. A modern kutatások	20
2.3.1. Bevezetés és problémafelvetés	20
2.3.2. A <i>ne</i> definíciói a japán mint idegen nyelv tananyagokban.....	21
2.3.3. A <i>jo</i> definíciói a japán mint idegen nyelv tananyagokban	21
2.3.4. Saigo bibliográfiai felosztása	22
2.3.4.1. Az információ megragadásán alapuló elméletek	23
2.3.4.1.1. Az egyetértés-hipotézis.....	23
2.3.4.1.2. Az információtartomány-hipotézis	23
2.3.4.1.3. Az információfeldolgozás-hipotézis	23

2.3.4.2.	A partikulák kommunikatív funkcióján alapuló elméletek.....	24
2.3.5.	A PFH	25
2.3.5.1.	A ne és jo partikulák pragmatikai sajátosságai.....	25
2.3.5.2.	A ne és jo partikulák szekvenciális funkciói.....	26
2.3.5.3.	A partikulák definíciói a PFH szerint	26
2.3.5.3.1.	Ne	27
2.3.5.3.2.	Jo.....	27
2.3.5.3.3.	Na.....	27
2.3.5.4.	A ne és jo partikulák használata.....	27
2.3.5.4.1.	A ne partikula megnyilatkozásközi, illetve –független használata	28
2.3.5.4.1.1.	A ne partikula megnyilatkozásközi helyzetben	28
2.3.5.4.1.2.	A ne partikula megnyilatkozásfüggetlen helyzetben.....	29
2.4.	Összegzés	29
3. FEJEZET		
Módszertan.....		31
3.1.	Az előzmények	31
3.2.	A kutatás célja	32
3.3.	A vizsgálat módszere.....	32
3.4.	A korpusz.....	34
3.5.	A partikulák kiválasztása.....	35
3.6.	A hipotézisek	36
4. FEJEZET		
A korpusz		38
4.1.	A Kölyök	38
4.1.1.	A kor.....	38
4.1.2.	Az író	38
4.1.3.	A kortársak	39
4.1.4.	A szerző munkássága	39
4.1.5.	A műről.....	39
4.1.5.1.	A történet	39
4.1.5.2.	A mű stílusa, műfaja, nyelvezete	40

4.1.6. A fordító	40
4.2. <i>Naruto</i>	41
4.2.1. A „ <i>Naruto</i> -világ”	41
4.2.2. A szerző	41
4.2.3. Művei	42
4.2.4. A műről.	42
4.2.4.1. A történet	42
4.2.4.2. A mű stílusa, műfaja, nyelvezete	43
4.2.5. A fordító	43
4.2.6. A mangafordításról.....	44
5. FEJEZET	
A kutatás	45
5.1. Technikai szempontok.....	45
5.2. Az elemzés módja.....	45
5.3. A feldolgozás módja.....	46
5.4. Az elemzés.....	47
5.4.1. <i>A Kölyök</i>	47
5.4.1.1. A <i>ne</i> partikula fordítása.....	48
5.4.1.1.1. Állításban	48
5.4.1.1.2. Kérdésben	49
5.4.1.1.3. Felkiáltásban	50
5.4.1.1.4. Megnyilatkozásközi, illetve –független helyzetben.....	51
5.4.1.1.5. Az átváltások táblái.....	53
5.4.1.2. A <i>jo</i> partikula fordítása	54
5.4.1.2.1. Állításban	55
5.4.1.2.2. Felkiáltásban	57
5.4.1.2.3. Az átváltások táblái.....	59
5.4.1.3. Érdekesség	60
5.4.1.3.1. Kompenzálás.....	61
5.4.1.3.2. Partikula ott a magyarban, ahol a japánban nincsen	61
5.4.1.4. Összefoglalás	62
5.4.2. <i>Naruto</i>	64
5.4.2.1. A <i>ne</i> partikula fordítása.....	64
5.4.2.1.1. Állításban	65

5.4.2.1.2. Kérdésben	66
5.4.2.1.3. Felkiáltásban	67
5.4.2.1.4. Megnyilatkozásközi, illetve –független helyzetben.....	68
5.4.2.1.5. Az átváltások táblái.....	69
5.4.2.2. A <i>jo</i> partikula fordítása	71
5.4.2.2.1. Állításban	71
5.4.2.2.2. Kérdésben	72
5.4.2.2.3. Felkiáltásban	73
5.4.2.2.4. Felszólításban.....	75
5.4.2.2.5. Megnyilatkozásközi helyzetben.....	76
5.4.2.2.6. Az átváltások táblái.....	77
5.4.2.3. Érdekesség	78
5.4.2.3.1. Kompenzálás.....	78
5.4.2.4. Összefoglalás	79
5.5. A kutatás összegzése	81
6. FEJEZET	
A konklúzió	90
6.1. A dolgozat összegzése	90
6.2. A kutatás célja	90
6.3. A hipotézisek	92
6.4. A kutatás értékelése	95
6.5. Kitekintés.....	95
Függelék A	
A <i>Kölyök</i> ben előforduló partikulák példái.....	96
Függelék B	
A <i>Narutó</i> ban előforduló partikulák példái	100
Bibliográfia.....	104